

- (3) welke mogelijkheden en beperkingen heeft de benadering, gelet op het zoeken naar zin in de ontwikkeling van jonge mensen?
- (4) wat zijn de sterke en zwakke punten, gelet op het streven om lerenden te begeleiden naar een grotere mate van zelfstandig leren in een lerende samenleving?

De publicatie is bedoeld om bij te dragen tot het eigen leerproces van de lezer, om hem de sturende gedachten van de verschillende benaderingen te leren herkennen; dat is de betrachting van de auteur. De doelgroep die hij daarbij voor ogen heeft, bestaat in de eerste plaats uit leraren en opvoeders, maar ook andere belangstellenden zijn uitgenodigd om te reflecteren over pedagogisch verantwoord handelen. En in dat opzet is Jaap Schaap zeker geslaagd.

Zin in het studiehuis?

Jaap G. Schaap: *Zin in het studiehuis? Interactief leren in de les.* Leuven/Apeldoorn: Garant, 2001.

'Studie-huis of studie-bouwval?', dat is de vraag waarmee dezelfde auteur de publicatie *'Zin in het studiehuis? Interactief leren in de les'* opent. De Nederlandse onderwijshervorming van de Tweede Fase (bovenbouw van het secundair onderwijs) met een metafoor typeren, is niet voldoende om de onderwijskwaliteit duurzaam te verbeteren, aldus Schaap. Te veel aandacht voor het beheer en de organisatie en te weinig voor het onderwijskundig en pedagogisch gedachtegoed van het studiehuis zou wel eens een bouwval tot gevolg kunnen hebben. Maar wat houdt lesgeven in het studiehuis precies in? In zes hoofdstukken probeert de auteur daarop een antwoord te formuleren.

In het eerste hoofdstuk staat de kanteling van onderwijs naar leren centraal. Vijf onderwijsmodellen passeren de revue: traditionele kennisoverdracht, adaptief onderwijs, probleemgericht onderwijs, intercultureel onderwijs en interactief leren. Welke bijdrage leveren zij aan het leren en begeleiden van lerenden in het studiehuis? Schaap is een pleitbezorger van dit laatste model omdat het de sterke kanten van alle andere integreert. Bovendien ziet hij ook een duidelijke link tussen de leervormen die hij hierin onderscheidt (ervarend leren, informatief leren, creatief leren en redenerend leren) en de 24 procesgerichte leeractiviteiten van zelfstandig leren volgens Vermunt (onderverdeeld in cognitieve, affectieve en regulatieve leeractiviteiten).

Hoofdstuk 2 gaat dieper in op de werking van symbolen in een leeromgeving, want kennis is taal in beelden gevat en mensen denken in beelden. Centrale vraag is hier: waarom moeten leerlingen zich een beeld vormen van hun eigen leren denken en handelen en daarbij hun eigen leerprestaties leren inschatten?

Het zoeken naar zin in het leren, is het onderwerp van het derde hoofdstuk. De school wordt gezien als een interactieve leeromgeving waar de leerlingen zich ontwikkelen tot actieve deelnemers. De bijdrage van verschillende denkmodellen aan de interactieve communicatie in de lespraktijk wordt nader onderzocht. Enkele praktijkvoorbeelden maken een en ander helder.

Hoe kunnen leerlingen leren omgaan met de verscheidenheid aan kenniswerelden die in de verschillende schoolvakken gepresenteerd worden? Daarop probeert hoofdstuk 4 een antwoord te formuleren, waar het gaat over het proces van kennis verwerven in een rijke en krachtige leeromgeving.

Het leren als de ontwikkeling van relaties in de concrete lespraktijk binnen een rijke leer-

omgeving, wordt uitgewerkt in hoofdstuk 5. Met welke netwerken van relaties krijgen leerlingen te maken? Welke relaties worden ontwikkeld tussen leerlingen, vakinhouden, actualiteiten en culturen? Op deze en andere vragen leest u hier een aanzet tot antwoord.

Hoofdstuk 6 ten slotte focust op zelfstandig worden met de wereld als studiehuis, waarbij de nadruk ligt op de zelfredzaamheid van het individu en het kunnen samen werken en leren in groepen binnen een interculturele werldsamenleving. Samenwerkend leren en intercultureel onderwijs worden hier aan de orde gesteld. De auteur rondt af met de vraag naar de begeleiding van het zelfstandig worden: *"hoe daagt de leraar de leerlingen uit om zelf actief verder te bouwen aan hun eigen duurzame leerhouding in het studiehuis?"* (p. 12)

Casussen, verhelderende schematische overzichten en concrete handreikingen maken deze publicatie praktijkgerichter dan de voorgaande. Maar de ondertoon blijft sterk pedagogisch, onderwijskundig, leerpsychologisch en filosofisch. Genoeg invalshoeken dus om te reflecteren op het eigen denken en handelen in de les.

Leren in het studiehuis

Wiel Veugelers & Henk Zijlstra (red.): *Leren in het studiehuis*. Leuven/Apeldoorn: Garant, 2001. Studiehuisserie nr. 10.

Ook in deze publicatie staat het Nederlandse studiehuis centraal. Het is in augustus 1998 in 25% van de scholen inge-

voerd; het overige driekwart volgde een schooljaar later. Sindsdien zijn ons met de regelmaat van de klok negatieve berichten